

ЗАДАНИЯ ДЛЯ 10-11 КЛАССОВ
ЧАСТЬ 1. БАШКИРСКИЙ ЯЗЫК

1 задание. Әсе һүзе кайһы осракта күсмә мәғәнәлә кулланылған?

1. Әсе катык
2. Әсе сейә
3. Әсе һут
4. Әсе язмыш

ответ/яуап: 4

2 задание. Һөйләмдәрҙең кайһыһында исем төшөм килештә килә?

1. Икмәкте хурлама, зурла.
2. Изгелектең иртәһе-кисе юк.
3. Ат – туйған ерендә, егет – тыуған илендә.
4. Булыр бала биләүзән билдәле.

ответ/яуап: 1

3 задание. Кайһы һөйләмдә сама һаны бар?

1. Караптың дүрт мөйөшөндә - дүрт матрос.
2. Етеһендә ни булһа, етмешендә шул булыр.
3. Йөзәрләгән күз Закирға төбәлгәйне.
4. Инде өсөнсө йыл һуғыш бара.

ответ/яуап: 3

4 задание. Төшөм йүнәләше кылымдары бирелгән юлды күрһәтегез:

1. Һөйләй, йыуа, килә, китә, яза
2. Сабырһызлана, кейенә, бизәнә

3. Кейелә, төзәлә, бизәлә, укыла

4. Эшләтә, яззыра, көлдөрә

ответ/яуап: 3

5 задание. *Капыл бабайзың бала булгыһы, шул парталарга ултырып укыгыһы, елкенеп-елкенеп һөйләгеге килеп китте һөйләмендәге кылымдар ниндәй һөйкәләш кылымдары?*

1. Хәбәр һөйкәләше

2. Шарт һөйкәләше

3. Бойорок һөйкәләше

4. Теләк һөйкәләше

ответ/яуап: 4

6 задание. *Теркәүестәрзе күрһәтегез:*

1. Шикелле, аша, хакта, һымак

2. Үтә, иң, ифрат, ғына

3. Йәғни, йәнә, шуға, юкһа

4. Тейеш, кәрәк, икән, бар

ответ/яуап: 3

7 задание. *Ах, ул Юшатыр буйзары... һөйләмендә астына һызылған һүз ниндәй һүз төркөмөнә карай?*

1. Теркәүес

2. Киҫәксә

3. Бәйләүес

4. Ымлык

ответ/яуап: 4

8 задание. *Урман бында бик калын һөйләменен хәбәре ниндәй һүз төркөмөнән килгән?*

1. Сифаттан

2. Алмаштан

3. Рәүештән

4. Исемдән

ответ/яуап: 1

9 задание. *Составында бүлеү теркәүесе булған һөйләмде билдәләгез:*

1. Төн якынлап бара, әммә колхозсылар эшкә сығырға ашыкмайзар әле.

2. Улар әле беренен, әле икенсенен бүлеп, шыбырлашып хәбәр һөйләйзәр.

3. Мин дә юрый уның артынан тәгәрәгән булдым.

4. Иртән дә, көндөз зә, кис тә ул үз урынында калды.

ответ/яуап: 2

10 задание. *Теркәүестәрзең төрөн билдәләгез: шуға, шуға күрә, шунлыктан.*

1. Сәбәп теркәүестәре

2. Шарт теркәүестәре

3. Йыйыу теркәүестәре

4. Һезәмтә теркәүестәре

ответ/яуап: 4

11 задание. *Ауылды үтәп, бер аз баргас, урман башлана һөйләмендә астына һызылған кылымдарзың кайһыһы - хәл кылым, кайһыһы – хәбәр һөйкәләше кылымы?*

1. *Үтәп, баргас* – хәбәр һөйк., *башлана* – хәл кылым.

2. *Үтәп, баргас* – хәл кылымдар, *башлана* – хәбәр һөйк.

3. *Баргас* – хәл кылым, *башлана, үтәп* – хәбәр һөйк.

4. *Үтәп, башлана* – хәбәр һөйк., *баргас* – хәл кылым

ответ/яуап: 2

12 задание. *Дус-иш, азык-түлек, аклы-каралы, ер-һыу* һүззәре нисек яһалған?

1. Яһаусы ялғаузар ярзамында
2. Һүззәрзе кушыу юлы менән
3. Һүззәрзе бәйләү юлы менән
4. Һүззәрзе парлау юлы менән

ответ/яуап: 4

13 задание. Тик һузынкы өндән башланған һүззәр булған юлды һайларға:

1. Ялан, егет, ел, юл
2. Ил, ант, уң, өй, уй
3. Юрға, яңы, оя, эшмәкәр
4. Матур, йәш, гүзәл, күркәм

ответ/яуап: 2

14 задание. *Юльязма* һүзәндә нисә тартынкы, нисә һузынкы өн бар?

1. Бетәһе лә һузынкы
2. 3 тартынкы, 3 һузынкы
3. 4 тартынкы, 3 һузынкы
4. 5 тартынкы, 3 һузынкы

ответ/яуап: 4

15 задание. Хәбәр эйәрсәнле һөйләмдә ике нөктә куйылған юлды билдәләргә:

1. Кем эшләмәй (?) шул ашамай.
2. Шуныһы асык (?) тау йылғаһы диңгезгә етмәйенсә туктамай.
3. Йәнә шуны өстәргә кәрәк (?) мин быйыл ғына укыузы тамамланым.
4. Дөрөс яуап юк.

ответ/яуап: 2

16 задание. Һүззәр дөрөс язылған юлды табырға:

1. Асрау, бысрак, койрок, осрау, йомро
2. Асырау, бысырак, койорок, осорау, йоморо
3. Асрау, бысырак, койрок, осорау, йомро
4. Асырау, бысрак, койорок, осрау, йоморо

ответ/яуап: 1

17 задание. Һызыкса аша язылмаған һүз нисәнсе юлда тора?

1. Ағай эне
2. Уй фекер
3. Егет елән
4. Дөрөс яуап юк

ответ/яуап: 4

18 задание. *Тышта һалкынса, һауа шундай саф, иртәнге һүлпәнлектә, әйтерһең, кул менән һытырып алып ташланьлар* һөйләме нисә һөйләмдән тора?

1. Өс
2. Дүрт
3. Ике
4. Биш

ответ/яуап: 1

19 задание. *Нимә окшай (?) шуны йырла* һөйләмендә эйәрсән һөйләмдән һуң ниндәй тыныш билдәһе куйыла?

1. Ике нөктә
2. Һызык
3. Өтөр
4. Тыныш билдәһе куйылмай

ответ/яуап: 3

20 задание. *Башкорттардың 1812 йылғы Ватан һугышында катнашыулары хақында күп кенә тарихи документтар һакланһа ла, Каһым түрә тураһында документтар бик аз. Эйәрсән һөйләмден төрөн билдәләргә:*

1. Шарт
2. Кире
3. Сағыштырыу
4. Тултырыусы

ответ/яуап: 2

21 задание. *Самолет килгәнде хәбәр иттеләр һөйләменәң төрөн билдәләргә:*

1. Ябай
2. Ике составлы
3. Бер составлы
4. Кушма

ответ/яуап: 4

22 задание. *Эйәрсән һөйләм баш һөйләмгә нисек бәйләнгән: **Без, хәрби катын-кызлар, Ләйлә тыуган көнөндә бер генә тапкыр булһа ла кейеп караһын тин, уға ак ситсанан бик матур күлдәк тектек.***

1. Бәйләүес ярзамында
2. Теркәүес ярзамында
3. Киҫәксә ярзамында
4. Ялғау ярзамында

ответ/яуап: 1

23 задание. *Кайһы һөйләмдә ябай һөйләмдәр үз-ара эйәртеүле юл менән бәйләнгән?*

1. Тегеләр зә беззе күрзе, урындарынан торзолар, боролдолар, каса башланылар.
2. Кеше күзендәге сүпте күргәнсе, үз күзендәге бүрәнәнә алып куй
3. Кешене бер алдаһаң, ышанмаҫ.
4. Бик һағынған, күрәһең, һөйләп һүзе бөтмәй.

ответ/яуап: 3

24 задание. *Бирелгән кушма һөйләмдә нисә ябай һөйләм бар: **Ахыр Емеш иҫенә килде, күзен асты, берсә ул еңгәһенә караны, берсә Байрасы, уға карап, тәрән итеп тын алды.***

1. Ике
2. Өс
3. Дүрт
4. Был ябай һөйләм.

ответ/яуап: 2

25 задание. *Урын хәле булған һөйләмде күрһәтегез:*

1. Далала төрлөһө була.
2. Ызғыр көз етте.
3. Куян булып каскансы, ыласын булып үлеү артығырак.
4. Һөйәктәргә тиклем өшөгән бар, електәргә тиклем туңған бар.

ответ/яуап: 1

ЧАСТЬ 2. БАШКИРСКАЯ ЛИТЕРАТУРА

1 задание. *Санды үзәк”, “Малбай”, “Бүзекәй кантон”, “Юлтый карак” йырзанының авторын атағыз.*

1. Ишмөхәмәт сәсэн
2. Буранбай сәсэн
3. Байык Айзар сәсэн
4. Ғәбит сәсэн Арғынбаев

ответ/яуап: 1

2 задание. 1858 йылда элекке Ырымбур губернаһы Үрге Яйык өйәзе Тамъян-Түңгәүер олоҫо (хәзерге Әбйәлил районы) Әбделғәзе ауылында тыуған әзипте атағыз.

1. Нурмөхәмәт Йомрани
2. Ғарифулла Кейеков
3. Шафик Әминев Тамъяни
4. Фәтхелкадир Сөләймәнов

ответ/яуап: 3

3 задание «Салауаттан һорау алыу», «Шәриғәт корбандары» картиналарының авторҙарын атағыз.

1. Ә.Ф.Лотфуллин, И.И. Шишкин
2. А.А.Кузнецов, И.К. Айвазовский
3. М.А. Врубель, Ә.Ф.Лотфуллин,
4. А.А.Кузнецов, Р.М.Нурмөхәмәтов

ответ/яуап: 4

4 задание Түбәндә бирелгән кайһы һүрәтләү саралары поэтик синтаксиска карай?

1. риторик өндәү, риторик һорау, кабатлау
2. антитеза, инверсия
3. инверсия һәм эллипсис
4. үрзә һаналғандарҙың барыһы ла

ответ/яуап: 4

5 задание. Ғәббәс мулла, Ғәйшә абыстай, Йософ бабай һ.б. геройҙары булған әсәрҙе билдәләгез.

1. М.Ғафури. “Ярлылар йәки өйзәш катын” повесы
2. Д.Юлтый. “Әлимә йәки Мырзаш карт туйы” повесы
3. Риза Фәхретдинов. “Әсмә” повесы
4. Риза Фәхретдинов. “Сәлимә” повесы

ответ/яуап: 3

6 задание. Сюжетһиндәй элементтарҙы үз эсенә ала? Дөрөҫ яуапты билдәләгез.

1. экспозиция, вакиғалар үсеше һәм сиселеш.
2. тәһөнләнәү, вакиғалар үсеше, кульминация һәм сиселеш
3. кульминация һәм сиселеш.
4. экспозиция, тәһөнләнәү, вакиғалар үсеше, кульминация һәм сиселеш.

ответ/яуап: 4

7 задание. Түбәндәге әсәрҙең һуңғы юлында төшөп калған һүҙҙе билдәләгез.

Күктә – Алла,

Ерҙә – Иблес,

Мин – малай.

Береһе: “Дин! - тин,

Береһе: “Мин!” - тин

Тарткылай.

Белмәйем,

әллә Алла,

әллә Иблес?!

1. Тарткылай
2. Алдалай
3. Юхалай
4. Мысқыллай

ответ/яуап: 2

8 задание. Салауат Юлаев тураһында опера язған башкорт композиторы кем?

1. Хөсәйен Әхмәтов

2. Заһир Исмәғилев
3. Нариман Сабитов
4. Мәсәлим Вәлиев

ответ/яуап: 2

9 задание. Башкорт драматургияһында музыкаль комедия жанрына нигез һалыусы языусыны атағыз.

1. Дауыт Юлтый
2. Мөхәмәтша Буранғолов
3. Хәбибулла Ибраһимов
4. Мостай Кәрим

ответ/яуап: 3

10 задание. Бирелгән тексты игтибар менән укығыз. Был монолог кем – кайһы образ ауызынан әйтелә?

*Шулай за мин
Семьялар короуга каршымын,
Бальзак кеүек, яңгыз картайыуы,
Минеңсә, иң якшыһы...
...Семьянан да элек беззең илгә
Герой кәрәк, данлы кешеләр,
Ә ундайзар, иптәш,
Тыумай тар семьялар эсендә.*

1. Сәйзел монологынан өзөк. “Бала” поэмаһы. Ғ.Сәләм.
2. Әршиттең монологынан. “Бала” поэмаһы. Ғ.Сәләм.
3. Якуптың һүззәре. “Кара һыузар” поэмаһы. М.Кәрим.
4. Фәтхел тарафынан. “Һакмар кызы” поэмаһы. Р.Ниғмәти.

ответ/яуап: 2

11 задание. Башкортостандың халык языусыһы Зәйнәб Бишеваның трилогияһы нисек атала?

1. Емеш
2. Кәмһетелгәндәр
3. Оло Әйек буйында
4. Яктыға

ответ/яуап: 4

12 задание. Бирелгән өзөк кемдең ниндәй әсәрәнән алынған?

“- Тарих менән кызыкһына торған егет булып сыктың һин, кустым. Бына һәйбәт, бик һәйбәт. Юкһа кайһы бер йәштәр, донъя улар үззәре тыугас кына башланған, тип уйлайзар, күрәһең, иске менән, үткән менән бер зә кызыкһынмайзар...”. Был юлдар кемдең ниндәй әсәрәнән икәнлеген әйтегез.

1. С.Агиштың “Фәтхи һалдат” хикәйәһенән
2. Һ.Дәүләтшинаның “Айбикә” повесынан
3. З.Бишеваның “Һөнәрсе менән Өйрәнсек” хикәйәһенән
4. З.Бишеваның “Мөхәббәт һәм нәфрәт” хикәйәһенән

ответ/яуап: 1

13 задание. Д.Юлтыйҙың “Кан” романының төп геройзари бирелгән дөрөс вариант кайһыныһы?

1. Булат, Индрил, Байык, Цыганов, Буранбай
2. Булат, Байғужа, Буранбай, Новиков, Индрил
3. Билал, Салих, Байғужа, Каһым, Новиков
4. Иванов, Индрил, Фәтих, Иванов, Буранбай

ответ/яуап: 2

14 задание. Поэзияла (шиғриәттә) шағирзың үзе йәки берәй кеше исеменән һүз алып барған шәхесте кем тип атайзар?

1. лирик субъект
2. лирик герой
3. хикәйәләүсе
4. автор

ответ/яуап: 2

15 задание. Мөхәммәт пәйғәмбәрҙең Көрһәнде аңлатып биргән үз һүҙҙәрен, дини йолалар хақында әйткәндәрен, тапкыр һүҙҙәрен нимә тип йөрөтәләр?

1. мөнәжәттәр
2. бәйеттәр
3. хәзистәр
4. легенда һәм риүәйәттәр

ответ/яуап: 3

16 задание. Халықтың үткән тарихын йыйнак һәм йәнле итеп һөйләп биргән, тарихи мәғлүмәттәргә бай булған хикәйәләргә нимә тип атайҙар?

1. тарихи хикәйә
2. хикәйәт
3. хикмәт
4. кисса

ответ/яуап: 1

17 задание. “Дүрт батырҙың береһе яугир катын булыуы тураһында хәбәр алғандан һуң, Хандың асыуы кызыкһыныу менән алмашынды. Яугир катынды үз эргәһенә индерергә кушты”. Был өзөк кемдең ниндәй әсәрәнән алынған?

1. Илгизәр Буракаевтың “Башкорт көсө” хикәйәте
2. Ғ.Хөсәйеновтың “Батырша” романынан
3. З.Биишеваның “Тылсымлы курай” драматик поэмаһынан
4. Ә.Хәкимовтың “Өйөрмә” романынан

ответ/яуап: 1

18. задание 1944 йылда Башкортостандың Мәләүез районы Арыслан ауылында донъяға килгән әзиптең исемен атағыҙ.

- а) Марат Кәримов
- б) Әхиәр Хәкимов
- в) Динис Бүләков
- г) Рәшит Солтангәрәев

ответ/яуап: 3

19 задание. Кол Ғәлиҙең “Кисса-и Йософ” әсәре кайһы быуатка карай?

1. IX
2. XII
3. XIII
4. XV

ответ/яуап: 3

20. задание. Боронғо әсәрҙәрҙең кайһыныһында кеше ғүмере, йәшәү мәғәнәһе, ғаилә татыулығы, ата-әсәләр менән балалар араһындағы мөнәсәбәт, хезмәткә баһа, батшаны мәрхәмәтле итер сифаттар, феодал дүләт королюшо, ил менән етәкселек итеү, ақыл, белем, һуғыш һәм тыныслыҡ һ.б. тураһында фекер йөрөтөлә?

1. “Коркот ата” хикәйәтендә
2. Йософ Баласағуниҙың “Кутадғу билиг” әсәрәндә
3. Кол Ғәлиҙең “Йософ киссаһы” поэмаһында
4. “Урал батыр” эпосында

ответ/яуап: 2

21 задание. “Изәүкәй менән Моразым” эпосында, шулай ук Әхиәр Хәкимовтың “Думбыра сыңы” романында тасуирланған сәсэн кем?

1. Аҡмырза

2. Казтуған
3. Габрау
4. Буранбай

ответ/яуап: 3

22 задание. Айырым кешеләрзәге, тормоштағы етешһезлектәрзе, тискәре күренештәрзе аяуһыз фашлап, әсе итеп мысқыллап көлөү нимә тип йөрөтөлә?

1. юмор
2. ирония
3. сарказм
4. сатира

ответ/яуап: 4

23 задание. М.Кәримдең халык-ара тематиканы яктыртыуы “Вьетнам язмалары”, “Каштан сәскә аткан ерзә”, “Болғар дәфтәренән” әсәрзәре ниндәй жанрға карай?

- а) сәйәхәтнәмә
- б) очерк
- в) поэма
- г) шиғри циклдар

ответ/яуап: 4

24 задание. Айырым һүззәргә игтибарзы йүнәлтөү һәм һүззәрзең тойғолологон көсәйтеү өсөн, һүззәрзе ғәзәттәге тәртибенән үзгәртеп урынлаштырыу әзәбиәт ғилемендә нисек атала?

1. градация
2. антитеза
3. анафора
4. инверсия

ответ/яуап: 4

25 задание. Языуының әсәрзә үзе һүрәтләгән вакиғаларға мөнәсәбәтен белдерөсе, әсәр сиселешенән аңлашыла торған образлы фекер нимә тип атала?

1. әсәрзәң темаһы
2. әсәрзәң идеяһы
3. автор позицияһы
4. әсәрзәң проблемаһы

ответ/яуап: 4

КЛЮЧИ ОТБОРОЧНОГО ЭТАПА ПО БАШКИРСКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ

Часть 1. Башкирский язык			Часть 2. Башкирская литература		
№ задания	ответы	количество баллов за правильный ответ	№ задания	ответы	количество баллов за правильный ответ
1	4	2	1	1	2
2	1	2	2	3	2
3	3	2	3	4	2
4	3	2	4	4	2
5	4	2	5	3	2
6	3	2	6	4	2
7	4	2	7	2	2
8	1	2	8	2	2
9	2	2	9	3	2

10	4	2	10	2	2
11	2	2	11	4	2
12	4	2	12	1	2
13	2	2	13	2	2
14	4	2	14	2	2
15	2	2	15	3	2
16	1	2	16	1	2
17	4	2	17	1	2
18	1	2	18	3	2
19	3	2	19	3	2
20	2	2	20	2	2
21	4	2	21	3	2
22	1	2	22	4	2
23	3	2	23	4	2
24	2	2	24	4	2
25	1	2	25	4	2
Итого	50		Итого	50	
Максимальный балл за часть 1, 2 – 100					